

БІБЛІОТЕЧНА РОБОТА

ПІДТРИМКА ЧИТАННЯ

Інна ХОМЕНЧУК,
завідувач відділу мистецтв
Миколаївської обласної
бібліотеки для дітей ім. В.О. Лягіна

Олена РОМАНЧЕНКО,
заступник директора з наукової роботи
Миколаївської обласної
бібліотеки для дітей ім. В.О. Лягіна

Усім відомо, які фактори впливають на розвиток здібностей та інтересів дітей, їх загальну культуру та смаки. Безсумнівно, це сім'я, школа, однолітки, соціальне середовище, а ще книжки та бібліотеки. Саме вони є незамінними помічниками в розвитку обдарування дитини, саме вони збуджують у дітей бажання наукового й творчого пошуку.

Творчо обдаровані діти та бібліотека

Сучасна дитяча бібліотека — це синтез книжок, комп'ютерів, зустрічей, спілкування, навчання, ігор. Бібліотека є місцем, де юний читач завжди може розраховувати на допомогу професіонала, де найкращі сучасні видання зберігаються поряд із улюбленими книжками минулих поколінь, де в пошуку інформації допомагає сучасна техніка.

Рік, що минає, був оголошений Президентом України Роком дитячої творчості в Україні. Однак ця тема актуальна, доцільна в усі часи та потребує постійної уваги й підтримки, адже робота з творчими дітьми — важливий компонент розвитку талановитого покоління та прогресивного суспільства.

Миколаївська обласна бібліотека для дітей ім. В.О. Лягіна ще з 2007 року працює в рамках програми «Обдаровані діти — майбутня еліта нації», яка реалізується за допомогою таких форм роботи, як:

- *психолого-педагогічна майстерня* (інформаційна підтримка керівників студій, педагогів, а також індивідуальні консультації, ігри, тренінги з метою розкриття здібностей дітей; для батьків — інформація про дитячу обдарованість, методи виявлення та розвитку таланту дитини; використання інтернет-ресурсів бібліотеки та сайтів відповідної тематики);
- *майстерляндія* (теоретичні та практичні заняття, на яких відбувається ознайомлення з різноманітною інформацією про жанри мистецтва);
- *майстер-клас* (ознайомлення з творчістю майстрів мистецтва, зустрічі з митцями тощо);
- *арт-дебют* (реклама творчості талановитих дітей, організація персональних виставок, бенефісів юних творців, участь у всеукраїнських конкурсах та фестивалях);

Ресурсний
центр «Діти
і мистецтво»

- арт-студія «Кіндер ТВ» (розвиток акторських здібностей, орієнтація у виборі майбутньої професії (журналіст, режисер, сценарист), оволодіння методами кінозйомки, фотошопу, відеомонтажу);
- ресурсний центр «Діти і мистецтво».

Основна мета ресурсного центру «Діти і мистецтво» — надання методичної та консалтингової допомоги бібліотекам області, що обслуговують дітей, і шкільним бібліотекам із питань організації роботи з талановитими дітьми та забезпечення інформаційної підтримки пізнавальних потреб цієї категорії читачів. Ресурсний центр об'єднує всі матеріали та документи, необхідні для повноцінного втілення програми: книжковий фонд із питань мистецтва, аудіо- та відеокасети, CD та DVD, платівки, матеріали для занять художньою творчістю, електронні покажчики, медіапрезентації, відеоролики тощо.

Для обдарованих дітей і тих, хто ще лише визначає свої творчі вподобання, ми створили спеціальну «Картотеку твоїх захоплень», яка складається з розділів «Техніка малювання», «Театр своїми руками», «Саморобки з паперу, пластиліну, тканини, солоного тіста, бісеру» тощо.

Діти та організатори дитячого читання можуть скористатися широким спектром рекомендаційних списків літератури, зокрема: «Іграшки своїми руками», «Чарівна вишивка», «Диво-ремесла: ліплення з глини, плетіння, писанкарство, вироби з дерева, тканини, солоного тіста», «Творчі доробки з паперу. Витинанка. Декупаж. Аплікація. Оригамі. Колаж. Квілінг. Пап'є-маше», «Розвиток творчого мислення на заняттях гуртка "Образотворче мистецтво"».

Для нас ідеальний читач той, хто володіє творчим читанням. Таким він стає, коли перетворює в своєму внутрішньому світі створену письменником історію. За допомогою комбінації мислення, уяви та досвіду, у тому числі читацького, він дає оцінку та складає власне уявлення про твір. Потім, накопичуючи враження від прочитаних книжок, може актуалізувати їх у своїй творчості, скориставшись представленими на сайті бібліотеки веб-уроками «Автори та ілюстратори дитячих книг» та «Моя Вообразилія» (майстерня для всіх бажаючих навчитися уявляти).¹

Стимулюємо творчість як продукт читання

Відгук-малюнок

Бібліотекарі у своїй діяльності часто використовують дитячі малюнки як відгук про книжку, особливо в роботі з молодшими школярами, словниковий запас яких не завжди дозволяє легко висловити свої відчуття, думки про прочитане. Ми помічаємо в маленьких читачів якусь скутість у бесіді, під час написання відгуку, а в малюванні вони почувають себе вільніше. Свою образотворчу діяльність діти пояснюють із охотою, це для них своєрідна наочність для того, аби не пропустити важливе, згадуючи

¹ Веб-уроки представлені на сайті Миколаївської обласної бібліотеки для дітей ім. В.О. Лягіна в розділі «Інформаційний сервіс» (<http://laginlib.org.ua/ynfo/veb.html>).

про книжку. А ще дітям приємно, що їх оцінять за втілення образу та за індивідуальність.

Завдання намалювати відгук про книжку можна ускладнити: запропонуйте дитині згадати улюблену книжку або ту, яку вона читала недавно і яка дуже сподобалася. За таких умов дитина самостійно вигадує «сюжет» малюнка і дає волю фантазії, відшукуючи в пам'яті образи, закладені під час читання.

Для бібліотекаря відгук у вигляді малюнка — ще й показник небайдужості до прочитаного, інакше малюнок просто не вийде. Зазвичай дітям їх роботи подобаються.

Ілюстрування книжок

У старшому віці діти починають критикувати себе за техніку виконання малюнка. Тоді в деяких з них з'являється бажання по-вчитися образотворчому мистецтву. Вони записуються до студій, гуртків, приходять до бібліотеки, цікавляться літературою з техніки малювання, ліплення і т. д., намагаючись удосконалити свої навички. Таким дітям ми запропонували самим ілюструвати дитячі книжки! Нам хотілося, щоб це відбувалося в бібліотеці, серед різних книжок, проілюстрованих майстерно і не дуже..., по-різному. Надзвичайно успішним був експеримент, коли діти ілюстрували майбутню книжку, слухаючи казки у виконанні автора. Це дуже цікаво, адже в них не було спокуси копіювати ілюстрацію: книжка лише готувалася до видання, і якою вона буде, залежало від сприйняття та уяви юного художника. Такий захід — плідний діалог, важливий для всіх його учасників. Автор, запитуючи про щось дітей, виявляє для себе багато цікавого. У той же час він відповідає на запитання, які хвилюють дитячу аудиторію. Діти ознайомлюються з новою історією, вчать висловлювати свою думку, розмірковувати над твором і ставити осмислені запитання. Приміром, кілька зустрічей із письменницею Вірою Іванівною Марущак і юними художниками зі студії прикладного мистецтва «Мальви» Миколаївського міського палацу творчості учнів, швидше, нагадували творчу майстерню: авторське читання нового твору не обійшлося без порад із написання дітьми власних творів і різних письменницьких «секретиків».

Що ж стосується безпосередньо ілюстрування, то діти активно обговорили з письменницею сюжет, пропонували різні ідеї щодо ілюстрування історії книжкового героя, щось занотували у своїх блокнотиках. Потім отримали ксерокопії оповідання для самостійного читання й почали творити. Коли ілюстрації були готові, усі учасники зустрічі разом відібрали з-поміж них кращі та найоригінальніші. Причетність до народження нової дитячої книжки та виконання відповідального завдання (ілюстрація мала відповідати тексту та доповнювати його) викликали серед дітей неабиякий азарт і бажання зробити книжку ще привабливішою для маленьких читачів. А найголовніше, що всі разом дочекались результату своєї творчості: у бібліотеці відбулася презентація нової книжки!

Гуртки та студії

Творчість як продукт читання чудово проявляється й у роботах учасників бібліотечного арт-гуртка та бібліотечної арт-студії.

Минулого року до Всеукраїнського дня бібліотек учасниками арт-гуртка «Хобі і ти» була підготовлена виставка-сюрприз «Дарунки з маленьких рученят», а також щорічна виставка-конкурс

«Символ року — власноруч!». Учасники гуртка дуже цікаво презентували себе та свої креативні роботи в такій не менш творчій формі, як «Печа-куча».

А які чудові відеоролики, присвячені творчості А. Качана, С. Міхалкова, К. Чуковського, створили учасники арт-студії «Кіндер ТВ»! А ще вони виступили в ролі акторів у фільмі «Пригоди Хрюші та Степашки у Книжковій країні малюнків»², підготовленому до 90-річчя від дня заснування нашої бібліотеки.

Утім найголовніше, що гуртківці та студійці усвідомлюють: якщо хочеш щось створити, книжка може стати прекрасним помічником. Вона підкаже безліч цікавих занять, допоможе обрати найулюбленіше та розвинути творчі вподобання, порадить, із чого почати.

Від читання до творчості

Чи можемо ми назвати творчість продуктом читання, коли відбувається така взаємодія читача з книжкою та книжковим середовищем? Відповідь на це запитання ілюструють два приклади.

На заходах, присвячених відомим художникам, ми з читачами занурюємося у творчість митців, дізнаємося про деякі моменти з їх життя. Потім діти читають літературу про творчість художника, переглядають його твори. Згодом спілкування продовжується на майстер-класах «Творимо в стилі...», де спочатку в бесіді визначають цей стиль, окреслюють індивідуальну манеру майстра. Приміром, розглядалася творчість української художниці Катерини Білокур — натюрморти, або «портрети квітів». Саме «портрети квітів» — так вважають діти. Бляклий фон і яскраве зображення предметів вони пояснювали складною долею художниці, яка пережила багато подій, що спустошують людину. Війни, революції, голод — ось причини тьмяного сумовитого фону, а барвисті квіти символізують яскраву мрію та віру в життя. До таких міркувань можна прийти, лише дізнавшись про життя майстра. У своїх роботах усі діти намагалися передати власні переживання й думки, не копіюючи творчість Катерини Білокур, а наслідуючи її.

І ще один приклад. Ознайомлюючись із творчістю Марії Примаченко, — художниці, яка, так би мовити, прожила життя в ілюзорних фантазіях, — діти малювали незвичайних птахів і звірів, тим більше, що стиль «Примітив» їм завжди близький і зрозумілий, на відміну від дорослих. І не лише тому, що він простий, а тому, що наївний, яскравий, щирий, забавний і абсолютно несподіваний — усе, як у дитячому малюнку. Саме тому діти з великим бажанням творили в стилі «Примаченко». А ще самі картини художниці — прекрасний інструмент для письменництва. Дітям подобається розглядати картини та придумувати за ними історії, казки. І жодних рамок, жодних оцінок, приймається лише вільна творчість. Такі заняття дозволяють дитині «отримати щеплення» від страху бути незрозумілим, не боятися помилок. Ми впевнені, що майстерність прийде разом із досвідом, а от бажання дізнаватися й творити має закріпитися саме в дитині. Отже, відповідь на наше запитання знайдено: будь-яка творчість у бібліотеці — продукт читання.

² Фільм представлено в блозі Миколаївської обласної бібліотеки для дітей (<http://laginlib.org.ua/blog/?p=7842>).

Знайомимо з дорослими дітьми

Це реальна і водночас схожа на казку історія про творчо активних дорослих, які можуть зарядити бажанням творити навіть найінфантильніших діточок і дорослих.

У нашому місті живе одна дуже неспокійна (хоча музей, у якому вона працює, вимагає повного спокою) жінка. Це Інна Гаврилова — надзвичайно цікава людина, прекрасний оповідач. Але в душі вона залишилася дівчам, яке дуже любить іграшки! Причому незвичайні, якими гралися колись мами, бабусі й навіть прабабусі. Інна Гаврилова збирає колекцію дитячих іграшок у Миколаївському краєзнавчому музеї. А ще розшукує історії, пов'язані з іграшками, вірші, загадки, пісні, скоромовки тощо (у цьому їй намагаються допомогти й бібліотекарі). Вона написала і видала книжку про іграшки «Країна дитинства». І як же нам було не запросити таку людину до бібліотеки на зустріч із читачами, які обожають і книжки, і іграшки? Діти знайомилися з автором і книжкою, слухали її незвичайні оповідки про іграшки, читали вірші та відгадували загадки, тримали в руках і розглядали різні іграшки, про існування яких навіть не здогадувалися. Відділ мистецтв нашої бібліотеки перетворився на дитячу мрію: усюди багато різних іграшок, книжок, друзів і можливість дізнатися щось нове.

Нам захотілося продовжити. Бібліотекарі придумали й провели майстер-клас «Лялька з бабусиною скриньки», під час якого, граючись, познайомили з обрядовими ляльками (мотанкою, зернушкою, травницею, мартинічкою) і ляльками-оберегами, янголятами для різдвяних свят. Звичайно ж, повчилися робити їх власноруч, а той, хто не встиг зробити ляльку або в кого з якихось причин не все вийшло, міг прийти на додаткові заняття. Прикрасою майстер-класу стала виставка «Чарівний світ ляльок», на якій були представлені роботи дітей зі студії «Сувенірна лялька» Миколаївського міського палацу творчості учнів. Читачам було цікаво подивитися на ляльки, виконані однолітками, які займаються творчістю вже майже професійно.

Була в нас і чудова зустріч із музикантом Анною Олейниковою, яка відкрила дітям деякі таємниці композиторського мистецтва. На творчій зустрічі діти стали першими слухачами нових пісень, а також навчилися запам'ятовувати їх за 5 хв., що й продемонстрували разом із автором-композитором.

Активізуємо творчість за допомогою конкурсів

Сучасна бібліотека може надати дітям безліч можливостей для розвитку творчості, фантазування. І це не лише добре сформований фонд літератури та періодичних видань. Перш за все, це можливість спілкуватися, навчатися один у одного; демонструвати власні досягнення на виставках або на сайті (блогі) бібліотеки; пограти у веселі ігри, умови яких можуть пропонувати й самі учасники тощо.

*Конкурси
на найкращого
читача*

А ще читачі можуть брати участь у конкурсах і відкривати власні нові можливості. Є щорічні творчі змагання, до яких читачі звикли та з нетерпінням чекають, щоб знову спробувати свої сили.

Приміром, Всеукраїнський конкурс «Найкращий читач України» та його обласний етап. Можна сказати, що це єдиний серед усіх конкурсів, який діти сприймають як державний іспит. Так, іспит із дитячого читання. Як ми не намагаємося розрядити обстановку, діти з таким азартом занурюються в завдання, прагнучи правильно їх виконати, що ми самі хвилюємося буквально за кожного учасника. Змінити цю ситуацію неможливо. Величезне бажання кожного учасника стати «Кращим читачем» надало конкурсу статусу суперсерйозного та відповідального випробування. Конкурс відбувався як творче змагання для дітей, що люблять багато читати. Учасники конкурсу творчо представляли улюблені книжки: рекламували їх, фантазували, демонстрували, наскільки добре вони сприймають літературу, чітко даючи відповіді на запитання журі, проявляючи ерудицію й кмітливість. Це все, напевно, знайоме і вам, адже в кожного з вас — свої читачі з неповторними читацькими щоденниками, з незвичайними дитячими замальовками!

Популяризація ідеї важливості читання — вічна й невичерпна тема для творчості. На її підтримку ми плануємо щорічно проводити дитячий конкурс малюнка та плаката «З книгою — в майбутнє»³. Цей конкурс має на меті виявити найбільш яскраві ідеї та художні рішення, стимулювати читацьку активність та популяризувати читання, підтримати громадський інтерес до книжки та читання, орієнтувати на читання як важливий ресурс муніципального розвитку.

Тематичні конкурси

Не менш цікавим був конкурс «З любов'ю до рідної природи»⁴, головною умовою якого було виготовлення учасниками еко-книжок-саморобок. Кожен мав продемонструвати свої знання з екології, творчу уяву, а також уміння цікаво викладати матеріал і оформлювати книжки. Діти проявили себе як справжні патріоти, які дбають про збереження природних багатств України, обізнані в екології та готові власним прикладом захищати рідну природу. Порадувало те, що екокнижки-саморобки були представлені емоційно, переконливо, оригінально. У більшості книжок діти розмістили власні вірші, оповідання, казки, краєзнавчі дослідження, а також прикрасили їх ілюстраціями, світлинами, аплікаціями з природних матеріалів, виробами з бісеру, оригамі тощо. Загалом дитячі екокнижки-саморобки були оформлені дуже старанно та з художнім смаком.

З конкурсів, що проходять одноразово, проте запам'ятовуються надовго, можна назвати конкурс «У космічну даль»⁵. Ми присвятили його 50-річчю першого польоту людини в космос. Конкурс був організований нашою бібліотекою спільно з товариством «Русич». У ньому взяло участь понад 100 дітей із м. Миколаєва та області різного віку: від малюків-дошкільнят до учнів 10–11-х класів. Творчі роботи дітей були представлені в 3-х номінаціях: «Малюнок», «Виріб» та «Література». Особливо приємно, що в конкурсі брали участь цілі родини.

³ Детальніше про конкурс читайте на сайті Миколаївської обласної бібліотеки для дітей ім. В. Лягіна (<http://laginlib.org.ua/action/konkurs2/index.php>).

⁴ Детальніше про конкурс читайте на сайті Миколаївської обласної бібліотеки для дітей ім. В. Лягіна (<http://laginlib.org.ua/action/konkurs/index.php>).

⁵ Детальніше про конкурс читайте на сайті Миколаївської обласної бібліотеки для дітей ім. В. Лягіна (<http://laginlib.org.ua/action/konkurs3/index.php>).

Сімейні конкурси

Сімейні конкурси стали традицією в нашій бібліотеці. Спільна сімейна творчість не лише неодмінно позначається на креативному розвитку дитини, але й знімає будь-які негативні емоції та завжди сприятливо впливає на клімат у сім'ї. Ми намагаємося допомогти родинам зробити їх дозвілля корисним, цікавим і комфортним. У День сім'ї ми провели сімейний конкурс «Моя сім'я, книга і я». На презентацію-гру були запрошені юні читачі 2-Г класу школи № 59 м. Миколаєва та їх батьки. Чудові електронні презентації про досягнення, традиції, сімейне дозвілля продемонстрували чотири сім'ї, у яких підрастають діти, які співають, або займаються бальними танцями, або пишуть вірші, або грають на музичних інструментах. Але найбільшим захопленням цих родин є книжки, знання яких діти та батьки демонстрували в літературній грі «Казковий калейдоскоп».

Бібліотекарю на замітку

Кожна дитина наділена якимось талантом. Саме тому дуже важливо, аби в бібліотеці, користувачами якої є діти, було створено належні умови для формування високоінтелектуальної, активної, творчої особистості. Для цього система роботи з обдарованою дитиною має бути органічною сукупністю змісту, методів, форм, прийомів та засобів, які забезпечують формування її особистості як творця.

Найважливішим в організації роботи з обдарованими дітьми є створення загального «поля» креативності, яке сприяє розвитку їх творчих здібностей. Хочете дізнатися (або поновити свої знання) про те, як створити таке «поле», тоді скористайтеся матеріалами, представленими в дайджесті «Творчо обдаровані діти та бібліотека». Дайджест підготовлено фахівцями Миколаївської обласної бібліотеки для дітей ім. В. Лягіна за матеріалами українських і російських фахових видань та інтернет-ресурсів.

Див. додаток 1

Дайджест «Творчо обдаровані діти та бібліотека» наведено на компакт-диску

Чи варто побоюватися того, що книжка позбавляє можливості фантазувати? Повірте нашому досвіду, ні! Діти все роблять по-своєму! Та й книжка в цьому випадку використовується більшою мірою як підручник і мотивація до заняття творчістю.